

การสังเคราะห์งานวิจัยการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่เน้นพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของ
นักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างพุทธศักราช 2551-2555

A Synthesis of Research Works Made During 2008-2012 on Teaching and Learning
Activities of Art Studies for the Development of Basic – Education Student's
Thinking Skill Process

ประณยา เกษตรทัต^{1*} และ Wacharin Sriraksa²

Pranaya Kasetthat^{1*} and Wacharin Sriraksa²

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Master of Education program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Khon Kaen University

²รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Associate Professor, Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Khon Kaen University

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์ห่อถักของวิทยานิพนธ์ด้านทักษะกระบวนการคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในปีพุทธศักราช 2551 – 2555 และเพื่อเสนอรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาจากการสังเคราะห์งานวิจัยอย่างเหมาะสม งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์คือ การศึกษาค้นคว้าอิสระหรือสารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ระดับมหาบัณฑิตขึ้นไป ตั้งแต่ปี 2551-2555 จำนวน 49 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสรุปลักษณะรายละเอียดงานวิจัย และแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด คำนวณค่าขนาดอิทธิพลโดยการวิเคราะห์ห่อถักด้วยวิธีของกลาส (Glass) เปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่เหมาะสมที่สุด คือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด รองลงมาคือ รูปแบบการสอนแบบโครงการ (Project based Learning)

คำสำคัญ: การสังเคราะห์งานวิจัย, การวิเคราะห์ห่อถัก, ทักษะกระบวนการคิด

Abstract

The objectives of this study were: 1) to conduct the data synthesis using meta-analysis and content analysis techniques on educational management research studies in art studies regarding the thinking process development during 2008 -2012; 2) to propose the appropriate educational management research studies in order to promote the thinking skill process development through art studies from the synthesis study. All dissertations were related with educational management in social studies for

*Corresponding author Mobile: +66 (0) 89710 8449

Email address : nidting@gmail.com

thinking process developments; Analysis thinking, Synthesis thinking, Creative thinking, Critical thinking, Solving Problem thinking and Systemic thinking. Research samples were 49 titles of independent studies, thesis and researches conducted dated 2008-2012. Tools for this study included research techniques on educational evaluation regarding the thinking skill process development form and research study summary form. Glass's meta-analysis method was used in identifying effect. The effect was compared by One-way ANOVA. According to The results of conduct the data synthesis using meta-analysis, The proposed models for suitability of teaching and learning activities of art studies in order to promote the thinking skill process development were 4 MAT and Project based learning, respectively.

Keywords: Synthesis, Meta-Analysis, Thinking Skill Process

บทนำ

การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวทางการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้ในการดำรงชีวิต (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) เมื่อการศึกษาคือเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพคนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ดังนั้นครูจึงถือเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาคุณภาพคน คุณภาพของครูจึงก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นครูมืออาชีพและเป็นครูยุคปฏิรูปการศึกษาที่มีกำลังเต็มศักยภาพในการพัฒนาการศึกษาไทย คุณภาพของครูจึงมีบทบาทสำคัญและเป็นตัวแปรในการสร้างสรรค์คุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นครูควรมีความรู้ในงานวิชาการที่ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ (กาญจนา โป๊ะประนม, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้แนวทางในการจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ

คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้เกิดความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุดทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และสถานศึกษาเองต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา แต่ข้อเท็จจริงจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 3 (พ.ศ.2554-2558) ประจำปีงบประมาณ 2554 ที่ผ่านมา พบว่า ผลการประเมินรับรองมาตรฐานเมื่อเทียบกับรอบ 2 และรอบแรกพบว่า ในภาพรวมทุกสังกัดพบว่าไม่มีโรงเรียนที่ไม่มีพัฒนาการ หรือคะแนนประเมินลดลง 4,962 แห่ง คิดเป็น 63.24% จากกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการประเมิน 7,985 แห่ง โดยมาตรฐานที่ต้องได้รับการพัฒนาในด้านคุณภาพผู้เรียนได้แก่ความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาเป็น ผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร การใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งตรงกับมาตรฐานทางด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างสมเหตุสมผล (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2554)

กระบวนการคิดเป็นลักษณะของการคิดที่มีความซับซ้อน โดยกระบวนการคิดแต่ละกระบวนการต้องอาศัยทั้งทักษะการคิดพื้นฐานและลักษณะการคิดเป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งแต่ละกระบวนการคิดนั้น

บางครั้งมีความรู้สึกรู้ว่ามีความเหมือนหรือใกล้เคียงกันมาก ซึ่งถ้าพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วนั้นจะพบว่าแต่ละกระบวนการคิด ก็มีความแตกต่างที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ มโนทัศน์ ของความคิดในภาพกว้างและลึกในรายละเอียดของทักษะ และลักษณะกระบวนการคิด ให้มีมากที่สุดเพื่อความสะดวก และสามารถในการสร้างภาพความคิดและเชื่อมโยง เป็นเครือข่าย แล้วจะทำให้มีทุนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดอยู่ในสมองและจะง่ายสำหรับการนำออกมาใช้ในการ ออกแบบกิจกรรมการฝึกกระบวนการคิดทั้งที่เป็นการ จัดกิจกรรมการคิดโดยเฉพาะหรือการบูรณาการกิจกรรม การคิดเข้ากับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ สะดวกและง่าย พร้อมทั้งพัฒนาต่อยอดกระบวนการคิดต่างๆ ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด (สวิทย์ มูลคำ, 2547)

การสอนกระบวนการคิด หรือการสอนให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เรื่องที่ไม่ชัดเจน ในด้านการดำเนินการ ยังมีความคลุมเครือ เนื่องจาก กระบวนการคิดนั้น ไม่ได้มีลักษณะเนื้อหาที่ครูสามารถ ที่จะเข้าใจและมองเห็นวิธีการสอนได้โดยง่าย เนื่องจาก ความคิดเป็นกระบวนการ ดังนั้นการสอนจึงต้องเป็นการ สอนกระบวนการ ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้สอนกระบวนการคิดจะต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ว่ากระบวนการคิดนั้นมีลักษณะอย่างไร และมีองค์ประกอบ อะไรบ้าง (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2549)

ปัจจุบันงานวิจัยเกี่ยวกับวิธีจัดการเรียนรู้ที่ส่งผล ต่อการคิด มีผู้วิจัยไว้หลากหลาย โดยมีข้อค้นพบของ งานวิจัยที่สอดคล้องกันและขัดแย้งกัน จึงจำเป็นที่ จะต้องหาวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยที่เชื่อถือได้ด้วย มีระเบียบวิธีการสังเคราะห์งานวิจัย การวิเคราะห์ อภิमानเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยวิธีหนึ่งที่สังเคราะห์ งานวิจัยเชิงปริมาณหลายๆ เรื่องที่ศึกษาในปัญหา เดียวกันเพื่อหาค่าขนาดอิทธิพลของตัวแปรที่ศึกษา ที่จัดกระทำต่อตัวแปรตามว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด ผลการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์อภิमान จะช่วยให้ได้ข้อสรุปของงานวิจัยที่เป็นความรู้ใหม่ และป้องกันการทำวิจัยที่ซ้ำซ้อน (จิรศักดิ์ ยาโน, 2553) นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาและปรับปรุง

คุณภาพการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก หากมีการ รวบรวมศึกษาและประมวลผลแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อครู ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการ คิดที่อยู่ในวิธีการสอน เทคนิคและกลวิธีการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนของครูที่มีประสิทธิภาพ เศรษฐาภรณ์ ตั้งวันเจริญ, 2554)

กลุ่มการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่มีส่วน ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด มีจินตนาการ มีสุนทรียภาพ เห็นคุณค่าต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว ซึ่งมีผลต่อ คุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนา ผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นการสังเคราะห์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา จึงเป็นการจัดหมวดหมู่งานวิจัยทางด้านศิลปะมาเป็น หมวดหมู่ตามประเภทหรือรูปแบบการวิจัยซึ่งการ สังเคราะห์อาจนำมาใช้ในการอ้างอิงต่างๆ ในกระบวนการ หรือขั้นตอนในการทำวิจัย เช่น ขั้นตอนการเขียนความ สำคัญของปัญหาการวิจัย ขั้นตอนศึกษาเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่ศึกษา ขั้นตอนสรุปผลและ อภิปรายผลการศึกษา เป็นต้น ฉะนั้นการสังเคราะห์งาน วิจัยการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาจึงมีความสำคัญ ต่อบุคลากรทางด้านการสอนศิลปะเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ เนื่องจากระบบการศึกษาของไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2551 เน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและ สถานศึกษาที่มีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการ พัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ ความต้องการของตนเอง ทำให้ตั้งแต่เริ่มการใช้หลักสูตร มาการจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลายมากขึ้น กว่าสมัยก่อน มีการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษาและ ครูผู้สอนสามารถจัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุม ทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และ ประสบการณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากเหตุผลที่กล่าว ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญที่จะสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาโดยมุ่งเน้นการหาแบบการสอนที่สามารถพัฒนาทักษะกระบวนการคิดลักษณะต่างๆ ที่มีผลงานอยู่จำนวนมากในมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศไทยและนับวันจะมีจำนวนมากขึ้นทุกปี ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta Analysis) ตามแนวคิดของ กลาส (Glass, 1981) เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนส่งเสริม การคิดวิเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และเป็นสารสนเทศในการพัฒนา การศึกษาด้านศิลปะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณของวิทยานิพนธ์ด้านทักษะกระบวนการคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในปี พุทธศักราช 2551-2555
2. เพื่อเสนอรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาจากการสังเคราะห์งานวิจัยอย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาค้นคว้าอิสระหรือสารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์หรือปริญญาบัตรระดับมหาบัณฑิต งานวิจัยของคณาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐและหน่วยงานราชการในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2551-2555 จากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ฐานข้อมูล KKU E-Theses และฐานข้อมูล Thailis จำนวน 49 เรื่อง โดยกำหนดขอบเขตในการเลือกงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ดังนี้

- 1.1 เป็นวิทยานิพนธ์ ปริญญาบัตร ระดับมหาบัณฑิตขึ้นไป ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านการประเมินด้วยแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดว่ามีลักษณะตรงกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริม

กระบวนการคิดในด้านใดด้านหนึ่งใน 6 ด้าน ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา และการคิดอย่างเป็นระบบ

- 1.2 เป็นวิทยานิพนธ์ ปริญญาบัตร ระดับมหาบัณฑิตขึ้นไปจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ฐานข้อมูล KKU E-Theses และฐานข้อมูล Thailis

- 1.3 เป็นวิทยานิพนธ์ ปริญญาบัตรระดับมหาบัณฑิตขึ้นไป ที่จัดพิมพ์ขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2551-2555

- 1.4 งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-Analysis) จะต้องเป็นงานวิจัยเชิงทดลองที่มีการรายงานค่าสถิติที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการแปลงค่าสถิติเหล่านั้นให้เป็นค่าขนาดอิทธิพล กล่าวคือต้องระบุค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุมหรือกลุ่มเปรียบเทียบและระบุค่าสถิติทดสอบ เช่น ค่าสถิติทดสอบที (t - test) หรือค่าสถิติทดสอบเอฟ (F - test)

2. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสรุปลักษณะรายละเอียดงานวิจัย และ แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด การกำหนดรูปแบบของเครื่องมือ มีการประยุกต์และดัดแปลงแบบสรุปลักษณะรายละเอียดของงานวิจัย โดยผู้วิจัยได้เลือกนำแบบสรุปลักษณะรายละเอียดของงานวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา (2542) มาทำการดัดแปลงแล้วดำเนินการสร้างเครื่องมือ แบบสอบถามฉบับร่างแล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษา รวม 3 ท่าน จากนั้นทดลองใช้เครื่องมือครั้งแรกกับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างประมาณ 2 - 3 เล่ม เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษาและจับเวลาในการตอบ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 กำหนดขอบเขตของกลุ่มเป้าหมาย

4.2 ดำเนินการสืบค้นงานวิจัยที่มีคุณสมบัติตามขอบเขตที่กำหนดไว้ จากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ฐานข้อมูล KGU E-Theses TDC และฐานข้อมูล Thailis โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ขั้นแรก ผู้วิจัยใช้คำค้นหาคือ ‘ศิลปะ’ ‘ศิลปศึกษา’ ‘ดนตรี’ ‘นาฏศิลป์’ ‘ทัศนศิลป์’ แล้วจำกัดการค้นหาเป็น งานวิจัยที่ตีพิมพ์ขึ้นระหว่างปีพ.ศ. 2551–2555 ได้งานวิจัยจำนวน 386 เรื่อง

2) ต่อมาทำการคัดเลือกรางานวิจัย โดยต้องเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา มีจำนวน 131 เรื่อง

3) ทำการอ่านและคัดแยกงานวิจัยที่มีค่าสถิติเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 49 เรื่อง

4) เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ให้ครบถ้วน

5) บันทึกข้อมูลลงในแบบสรุปรายละเอียดงานวิจัยและแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด ลงรหัสและเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทำได้โดยการนำแบบสรุปลักษณะรายละเอียดของงานวิจัยที่ทำการเก็บรวบรวมได้จากวิทยานิพนธ์ ปริญญาโท วิทยานิพนธ์ ระดับมหาบัณฑิตขึ้นไป มาแจกแจงตามลักษณะดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย ตามที่ได้รวบรวมไว้ในแบบลักษณะของงานวิจัยประกอบด้วย ประเภทของงานวิจัย ปีที่พิมพ์เผยแพร่งานวิจัย ระดับชั้นที่ทำการศึกษาด้านสังกัดที่ทำวิจัย สาขาวิชาที่ทำการศึกษาวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย สมมติฐานการวิจัยเครื่องมือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สังกัดประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจสอบเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ นำเสนอเป็นตารางและสรุป

เชิงบรรยาย

5.2 จำแนกแนวคิดทฤษฎี และรูปแบบการสอนตามการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดในแต่ละด้าน

ทำการจำแนกแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการสอนตามการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดในแต่ละด้าน เป็นจำนวน 6 ด้านได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดสังเคราะห์

รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา และ รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบ โดยจำแนกตามผลที่ได้จากแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด ที่ผู้วิจัยทำการออกแบบจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.3 การสังเคราะห์เชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณทำการสังเคราะห์เชิงปริมาณด้วยวิธีวิเคราะห์ห่อภิมาณตามแนวคิดของ กลาส โดยคัดเลือกวิทยานิพนธ์ ปริญญาโท วิทยานิพนธ์ มาวิเคราะห์ได้ 2 ประเภทสำหรับงานวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน และงานวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยแบ่งการสังเคราะห์ตามการจัดการเรียนการสอนตามการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดในแต่ละด้าน รวม 6 ด้าน ที่ได้จากข้อ 2

5.4 นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาอย่างเหมาะสมโดยนำผลจากการวิเคราะห์ห่อภิมาณในข้อที่ 3 มาประมวลรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะตารางไขว้ตามกลุ่มทักษะกระบวนการคิดและสังเคราะห์อีกครั้งในลักษณะผังมโนทัศน์ของขั้นตอนการสอนที่ซ้อนทับเกี่ยวเนื่องกันของแต่ละรูปแบบการสอน เพื่อจะสรุปในภาพรวมรูปแบบการสอนที่เหมาะสมต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่เน้นพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างพุทธศักราช 2551-2555 จำนวน 49 เรื่อง สรุปได้ว่าสถานที่ผลิตงานวิจัยมากที่สุดคือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สาขาหลักสูตรและการสอนเป็นสาขาที่ทำงานวิจัยมากที่สุด ปีที่ผลิตงานวิจัยมากที่สุดคือ พ.ศ. 2552 ประเภทของงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการค้นคว้าอิสระ จังหวัดขอนแก่นคือจังหวัดที่เป็นสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลมากที่สุด ระดับช่วงชั้นที่ถูกเลือกศึกษามากที่สุดคือ ระดับช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กลุ่มสาระวิชาที่ทำการวิจัยมากที่สุดคือ ทักษะศิลป์ ระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกใช้มากที่สุดคือ การวิจัยเชิงทดลอง แหล่งข้อมูลที่ศึกษาส่วนใหญ่ใช้กลุ่มตัวอย่างการตั้งสมมติฐานงานวิจัยส่วนใหญ่ที่นำมาศึกษาไม่มีการตั้งสมมติฐาน ประเภทเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยมากที่สุดคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้ การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Reliability) มากที่สุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้ t-test รูปแบบที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุดคือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (เกม, บทเรียนออนไลน์) การวัดและประเมินผลที่ใช้มากที่สุดคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.2 จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยโดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณได้ผลดังนี้

ตารางที่ 1 ผลค่าเฉลี่ยของค่าขนาดอิทธิพลจำแนกตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาทักษะการคิด

รูปแบบการสอน	ค่าขนาดอิทธิพล
การจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT	14.696
โครงงาน (Project based Learning)	5.729

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าขนาดอิทธิพล (One-way ANOVA)

แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	456.804	18	25.378	2.073*	.038
ภายในกลุ่ม	367.227	30	12.241		
รวม	824.031	48			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่เหมาะสมที่สุดคือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด มีค่าเฉลี่ยของขนาดอิทธิพลเท่ากับ 14.696 รองลงมาคือ รูปแบบการสอนแบบโครงงาน (Project based Learning) มีค่าเฉลี่ยของขนาดอิทธิพลเท่ากับ 5.729 โดยจากผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าขนาดอิทธิพล (One-way ANOVA) พบว่า รูปแบบการสอนที่นำมาวิเคราะห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นก่อนทำการวิจัยโดยสืบค้นจำนวนงานวิจัยที่จัดทำขึ้นระหว่างปี 2551-2555 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีจำนวนมากถึง 386 เรื่อง โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษามีจำนวน 131 เรื่อง แต่เมื่อทำการคัดแยกงานวิจัยที่มีค่าสถิติครบถ้วนที่สามารถนำมาใช้ในการสังเคราะห์ได้ กลับมีเพียง 49 เรื่องเท่านั้น โดยผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีค่าสถิติไม่ครบถ้วน โดยส่วนมากขาดการระบุค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งถือเป็นสถิติที่สำคัญในการวิเคราะห์ห่อภิมาณ

2.2 จากข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ มีข้อสังเกตว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่นิยมใช้มากที่สุดคือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) และสื่อที่ถูกเลือกใช้ในการสอนคือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (เกม, บทเรียนออนไลน์) มีถึงร้อยละ 48.98 อาจเป็นเพราะในปัจจุบันเทคโนโลยีมีการพัฒนาและถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนช่วยมากขึ้น จึงทำให้การศึกษาวิจัยในห้องเรียนของการสอนศิลปศึกษาเองสนใจที่จะทำการศึกษาและพัฒนาในส่วนนี้มาก

2.3 จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะของการคิดในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ การคิดวิเคราะห์และการคิดสังเคราะห์ อยู่ในกระบวนการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์และการคิดสังเคราะห์อยู่ในกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์การคิดสังเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในกระบวนการคิดแก้ปัญหา และการคิดวิเคราะห์การคิดสังเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในกระบวนการคิดแก้อย่างเป็นระบบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเศวตภรณ์ ตั้งวันเจริญ (2554) ที่มีการจำแนกกระบวนการคิดในแต่ละด้านออกเป็นปัจเจก ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน

2.4 จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้พบว่า รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดที่มีค่าขนาดอิทธิพลมากที่สุดคือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักร 4 MAT ไม่สอดคล้องกับ ศิวาลย์ โนนคำ (2552) ที่ทำการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในปี 2546-2550 แล้วพบว่า การใช้บทเรียนสำเร็จรูปให้ค่าอิทธิพลสูงกว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีอื่น จึงทำให้สังเกตได้ว่า ค่าอิทธิพลของรูปแบบการสอนอาจมีความแตกต่างกันตามสาระวิชาและช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ส่วนรูปแบบการสอนที่เหมาะสมรองลงมาของงานวิจัยชิ้นนี้ที่ผู้วิจัยนำเสนอ คือ

รูปแบบการสอนแบบโครงงาน (Project Based Learning) เป็นรูปแบบที่เน้นให้ผู้เรียนได้เลือกแสวงหาความรู้ หรือการค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้หรือสงสัยด้วยวิธีการต่างๆ ตามความสนใจของผู้เรียนหรือของกลุ่มจนได้ชิ้นงานที่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ได้กับผู้เรียนในชีวิตจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระชัย เนตรนอมศักดิ์ (2538) ที่ทำการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของประเทศไทยตั้งแต่ปี 2521-2536 โดยผลการวิจัยในครั้งนั้นระบุว่า การใช้กิจกรรมแบบไม่กำหนดแนวทาง ทำให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าการสอนปกติและสูงกว่าวิธีที่กำหนดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนากระบวนการคิด เช่น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT การสอนแบบโครงงาน เป็นต้น

1.2 เพื่อการสังเคราะห์งานวิจัยในอนาคต งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปศึกษาควรระบุสถิติให้ครบถ้วน โดยเฉพาะค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งถือเป็นสถิติที่สำคัญในการวิเคราะห์ถ้อยความ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่ถูกจัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2555 ที่ผู้วิจัยสืบค้นได้มีเพียงจำนวน 26 เรื่อง และพบว่าไม่มีงานวิจัยที่มีค่าสถิติครบถ้วน ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าที่มีจำนวนงานวิจัยน้อยอาจเป็นเพราะข้อมูลทางการศึกษาจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ฐานข้อมูล KKU E-Theses และฐานข้อมูล Thailis นั้น จำเป็นต้องนำงานวิจัยเข้าระบบจึงอาจมีความล่าช้าของการอัปเดตข้อมูลอยู่บ้าง ดังนั้นในการทำการศึกษาค้นคว้าต่อไปควรหาข้อมูลจากแหล่งอื่นเช่น ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่างๆ เพิ่มเติมด้วย

2.2 การสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่พัฒนากระบวนการคิด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551–2555 เท่านั้น ดังนั้น งานวิจัยนี้ยังสามารถทำต่อยอดปีพุทธศักราชช่วงอื่นได้

2.3 การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์อภิमानศึกษาเฉพาะค่าขนาดอิทธิพลของงานวิจัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ควรสังเคราะห์เชิงคุณภาพเพิ่มเติมด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. ค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2556, จาก <http://www.curriculum51.net>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ภาษาเพื่อพัฒนาการคิด**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

กาญจนา โป๊ะประนม. (2551). **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ โดยวิธีวิเคราะห์อภิमान**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จิรศักดิ์ ยาโน. (2553). **ทำการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิเคราะห์อภิमान**. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์. (2538). **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์ในประเทศไทย**.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ลักขณา สรีวัฒน์. (2549). **การคิด**. กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้ง เฮาส์.

ศิวาลัย โนนคำ. (2552). **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ระหว่างปี พ.ศ. 2546 – 2550**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ. (2554). **การสังเคราะห์งานวิจัย**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549).

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 10. ค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2556,

จาก <http://www.nesdb.go.th>

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

(2554). **คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม**

(พ.ศ.2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ฉบับสถานศึกษา (แก้ไขเพิ่มเติม พฤศจิกายน

2554). ค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.nesdb.go.th>

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). **21 วิธีการ**

จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิด.

กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

Glass, G.V. et al. (1981). **Meta-analysis in social research**. Beverly Hills, CA: Sage.